

Plan van Aanpak voor het vergroten van de biodiversiteit in en om onze woningen van De Halve Wereld

In september 2020 heeft onze bewonersvereniging De Halve Wereld € 3000 van de gemeente ontvangen voor de uitvoering van onze inzending voor Centrum Begroot “Bijenkorven en biodiversiteit in De Halve Wereld”.

Na uitgebreid onderzoek en overleg met stadsecologen en imkers hebben we besloten de bijenkorven achterwege te laten, omdat er in het centrum van Amsterdam hoogstwaarschijnlijk sprake is van een pittig voedselconcurrentiestrijd tussen gedomesticeerde honingbijen en solitair levende wilde bijen, waarbij de laatste groep de zwaktse blijkt te zijn.

We zullen ons daarom volledig richten op het onderdeel “biodiversiteit” en daarmee natuurlijk ook op de wilde bijen.

In dit document doen we concrete voorstellen, die we vervolgens willen bespreken met de bewoners van De Halve Wereld, met onze werkgroep tuin en werkgroep onderhoud, en waar relevant ook de eventuele gebruikers en eigenaren van onze buurpanden.

Menno Trautwein 24-01-2021

WAT WE ALLEMAAL AL HEBBEN

BIODIVERSITEIT IN DE HALVE WERELD

- **Wildebijenhôtel Slingertuin**
zonnig, warm en droog, rustig, vanwege terras hoog geplaatst dus niet goed te observeren
- **Wildebijenhôtel Onderwijzerhof**
zonnig, warm en droog, rustig, goed zichtbaar om te observeren, publieke ruimte, informatieborden
- **Vlinderstruiken (Budleia)**
in bestaande geveltuin op het zuidoosten
- **Tuinmuur met takken- en stronkenberg**
voor kevers, spinnen, pissenbedden, slakken, paddestoelen, schimmels
- **Nestkasten voor huismussen**
tegen de noordoostgevel van Onderwijzerhof en de zuidoostgevel aan de Nieuwe Amstelstraat
- **Nestkasten voor koolmezen**
tegen de noordoostgevel van het binnenplein van De Citadel
- **Meer nestkasten voor gierzwaluwen**
tegen de bestaande gevels op oost/noordoost
- **Nestkasten voor dwergvleermuizen**
nabij de bestaande vleermuizenwoning in de spleet tussen oudbouw en nieuwbouw
- **Vijver of waterschalen**
voor vogels om te drinken en baden
- **De Halve Composthoop**
voor regenwormen, pissenbedden en vele andere insecten die de vogels graag lusten
- **Mossedum-daken**

WAT WE WILLEN AANVULLEN EN VERSTERKEN

Bij de Hortus komen de volgende wilde bijensoorten voor. Van elke soort zijn de planten genoteerd waarop zij regelmatig voorkomen/gezien zijn. Veel hiervan zijn al aanwezig in onze binnentuinen en geveltuinen en onze tuinwerkgroep onderzoekt welke we nog kunnen aanvullen.

01. Geelgerande tubebij	Wordt op veel verschillende soorten gezien, waaronder: goudsbloem, grote kattenstaart, echte valeriaan.
02. Gewone dwergzandbij	Op veel soorten, waaronder: paardenbloem, gewoon duizendblad, scherpe boterbloem.
03. Gewone geurgroefbij	Op veel soorten, waaronder: braam, akkerdistel, fluitenkruid, gewone margriet, vogelmuur, knoopkruid, scherpe boterbloem.
04. Gewone maskerbij	Op veel soorten, waaronder: braam, gewoon duizendblad, koriander, peen, prei.
05. Gewone sachembij	Is een generalist. Vliegt op vele soorten planten: paarse dovenetel, slanke sleutelbloem, kleine maagdenpalm, gewone smeerwortel.
06. Gewone slobkousbij	Grote wederik, akkerdistel, grote kattenstaart, echte valeriaan.
07. Grote bladsnijder	Veel kruidachtige planten: grasklokje, wilgenroosje, moerasrolklaver, lavendel.
08. Grote klokjesbij	Muskuskaaskruid, prachtklokje, grasklokje, grote kattenstaart.
09. Grote wolbij	Heeft een grote voorkeur voor: kattendoorn, gewone rolklaver, paarse dovenetel, moerasandoorn, vingerhoedskruid.
10. Matte bandgroefbij	Veel soorten, waaronder: echt bitterkruid, gewoon duizendblad, zonneroosje, scherpe boterbloem, braam, paardenbloem.
11. Resedamaskerbij	Wilde reseda en tuinreseda.
12. Rosse metselbij	Vliegt op bijna alle bijenplanten; scherpe boterbloem, kruipende boterbloem, vergeet-mij-nietje, gewone smeerwortel.
13. Tuinbladsnijder	Bezoekt vele soorten planten, waaronder: akkerdistel, grote kattenstaart, wilde wingerd, roos, ezelsoor.
14. Tuinmaskerbij	Bezoekt vele soorten planten, waaronder: braam, fluitenkruid, peen, reukloze kamille, sedum, wilde reseda, wilde marjolein.
15. Tweekleurige zandbij	Is een generalist. Bezoekt veel verschillende soorten: akkerklokje, echte koekoeksbloem, fluitenkruid, grote kattenstaart, pinksterbloem, paardenbloem, wilde reseda, boterbloem.
16. Vosje	Bostulp, kievitsbloem, paardenbloem, witte klaverzuring, amerikaans krentenboompje, zoete kers.
17. Witbaardzandbij	In het voorjaar vooral op wilg. Later op verschillende soorten, waaronder: fluitenkruid, madeliefje, paardenbloem.
18. Wormkruidbij	Voornamelijk boerenwormkruid. Verder ook: gele kamille, gewone margriet, jacobskruiskruid.

Bron: email 09-10-2020 van Uma Ho-Sam-Sooi, Stadsecoloog / Beleidsadviseur Ecologie, Ruimte & Duurzaamheid Gemeente Amsterdam

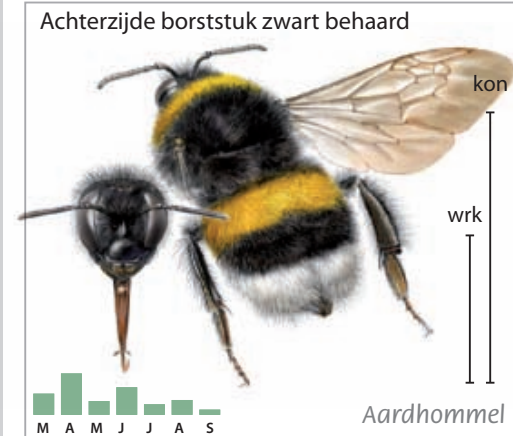
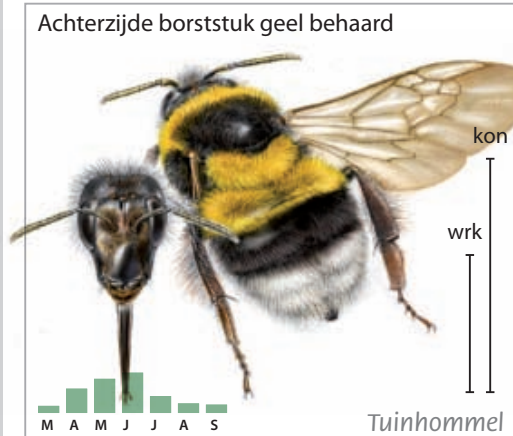

Zoekkaart wilde bijen in tuinen

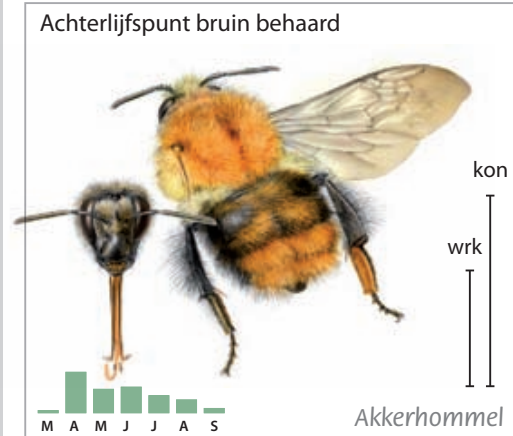
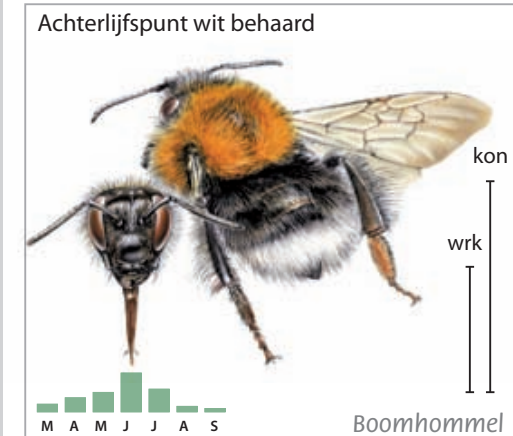
Achterlijf lang behaard

Achterlijfspunt licht behaard

Borststuk zwart met gele dwarsband

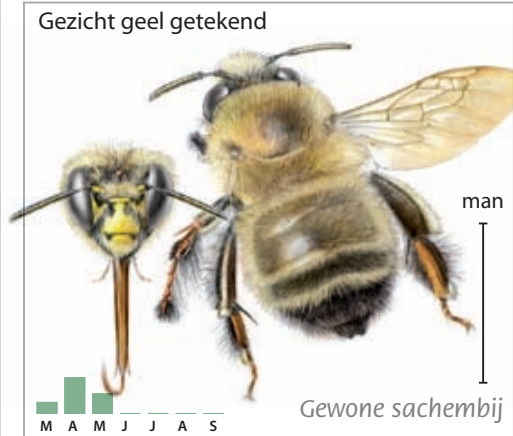

Borststuk bruin, zonder dwarsband

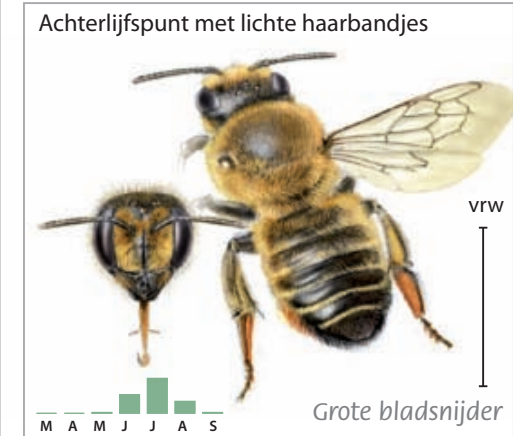
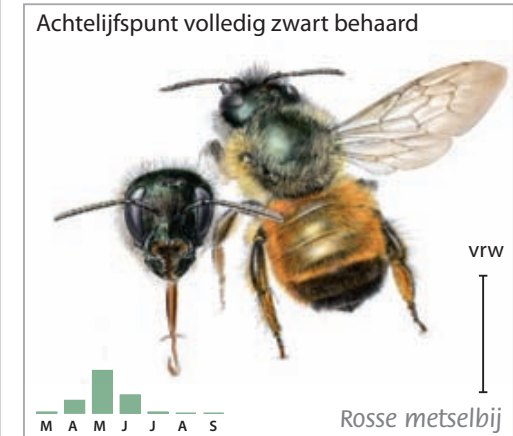

Achterlijfspunt donker behaard

Poten overwegend zwart behaard

Poten overwegend goudgeel behaard

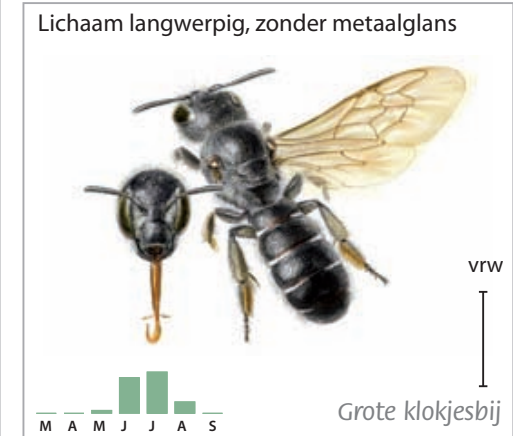
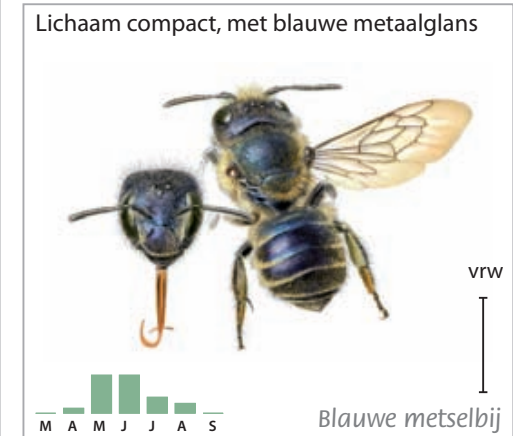
Achterlijf kort behaard

Achterlijf met smalle lichte bandjes

Borststuk bruin behaard, tong kort

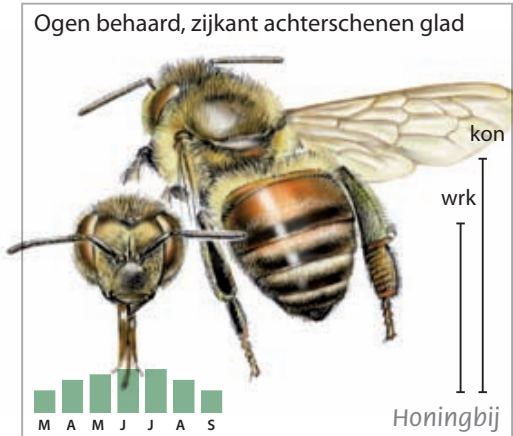

Borststuk grauw behaard, tong lang

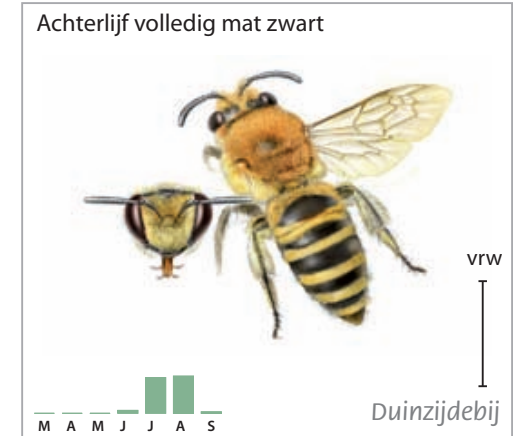
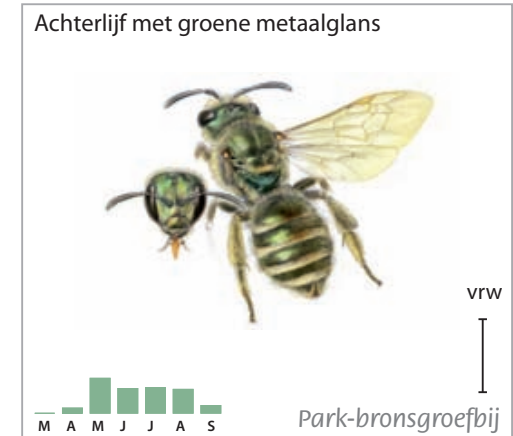

Achterlijf met brede banden

Rugplaten alleen aan de basis bevelt

Rugplaten vooral op het einde bevelt

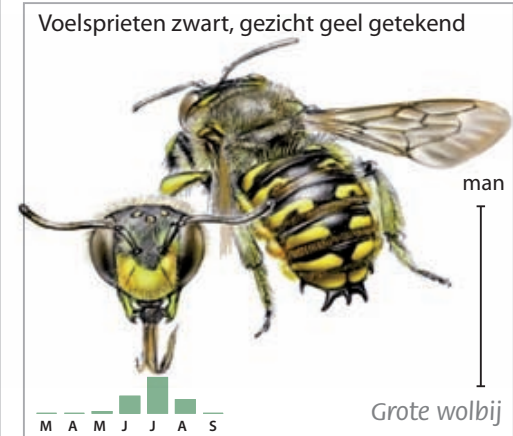

Achterlijf kaal of met kleurvlekken

Achterlijf zwart of rood gekleurd

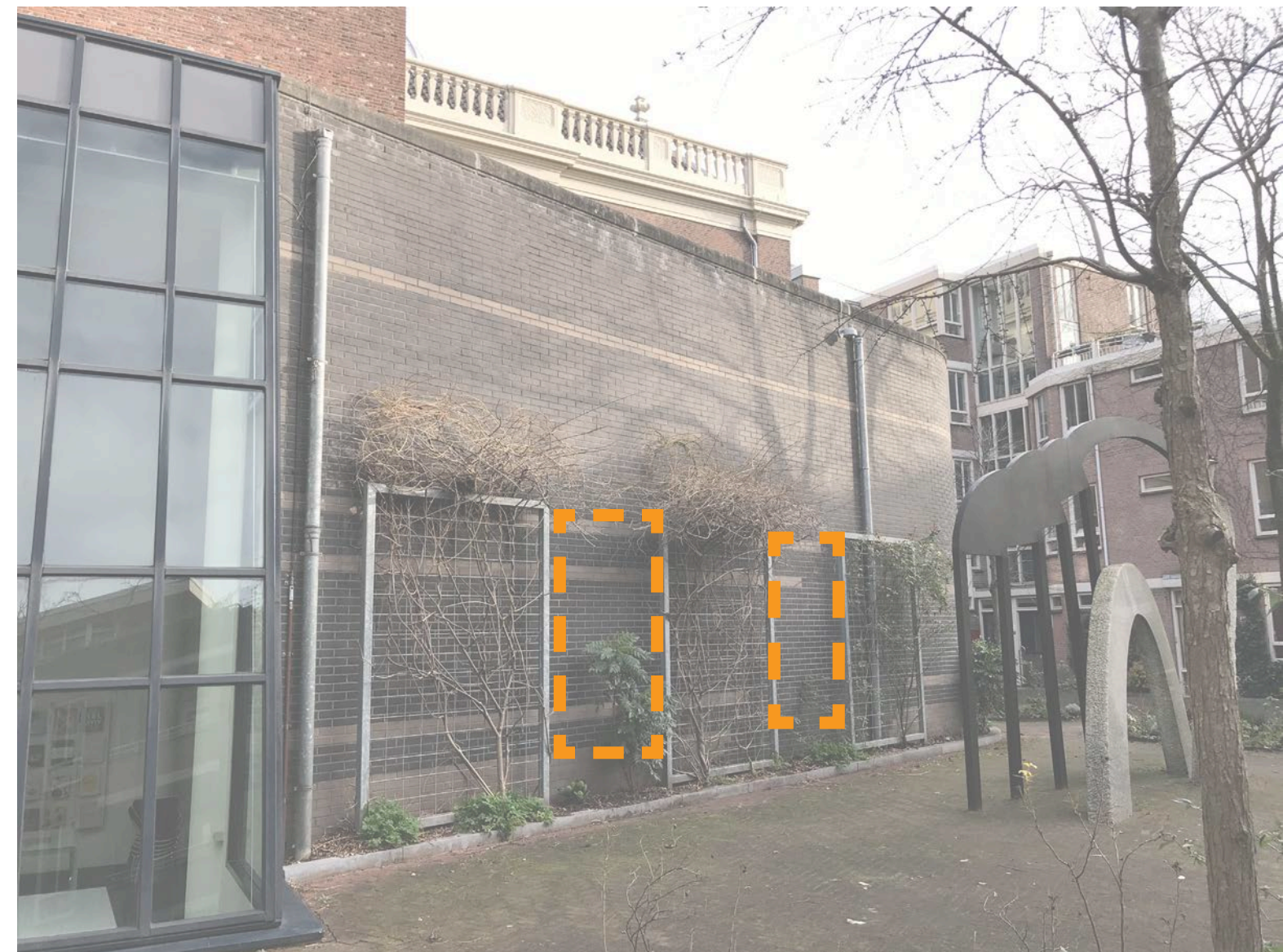
Achterlijf met gele vlekken of banen

Voor de wilde bijen en ook voor andere insecten willen we ook bijdragen aan hun huisvesting. Over het algemeen wordt geadviseerd om bij het realiseren van een insectenhotel duidelijke keuzes te maken voor het soort insecten. Vanwege de eerder genoemde voedselconcurrentiestrijd tussen gedomesticeerde en wilde bijen, zal onze hoofdfocus zijn op huisvesting voor wilde bijen.

Hieronder worden twee mogelijke locaties binnen De Halve Wereld voorgesteld:

- de rechter is in onze private collectieve binnentuin op een zuid/zuioostgevel;
- de linker is in de publieke ruimte, voor de zuidwestelijke gevel van het Joods Historisch Museum (los van de metselwerk muur omdat deze eigendom is van het museum)

Help de bijen in de tuin

Bijen bestuiven planten en gewassen en zijn daarom erg belangrijk. Iedereen kent natuurlijk de honingbij, maar in ons land komen meer dan 350 soorten wilde bijen voor. Het gaat slecht met bijen door parasieten, pesticiden en gebrek aan voedsel en nestgelegenheid. Maar u kunt ze een handje helpen met een bijenhotel in uw tuin of op uw balkon. Zo'n bijenhotel biedt wilde bijen en andere insecten nestgelegenheid. Bijenhôtels zijn te koop via www.jaarvandebij.nl, maar ook makkelijk zelf te maken.

Bouw een eigen bijenhotel

MODEL 1

1. Neem een oud kistje of blik en verzamel een flink aantal droge, holle stengels van riet, bamboe of Japanse duizendknoop.
2. Neem stengels van verschillende dikte zodat verschillende soorten bijen kunnen nestelen.

3. Snijd de stengels iets korter dan de diepte van het kistje.

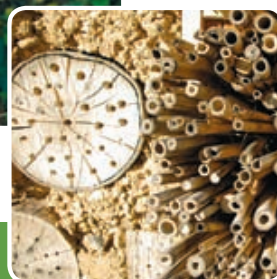
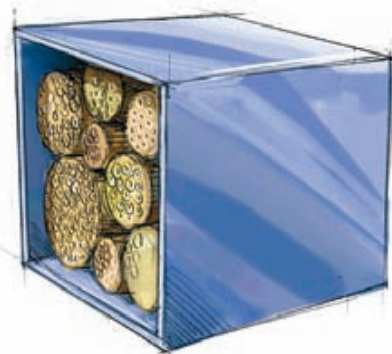
4. Maak de stengels aan een kant dicht met een watje of leem.

5. Bundel ze en plaats ze met de open kant naar buiten in het kistje. Bind ze strak vast, anders worden ze door vogels open gepikt.

6. Bevestig het kastje aan een schutting of wand, waar het enkele uren per dag in de zon hangt en liefst beschut is tegen regen.

MODEL 2

1. Neem een boomschijf van enkele tientallen centimeters dik.
2. Boor gaten van verschillende diameter (3-8 mm)
3. Maak de gaten tussen 6 en 15 cm lang.
4. Zorg dat de boorgangen zo glad mogelijk zijn, de vleugels van bijen beschadigen makkelijk.
5. Hang de schijf op een droge en zonnige plek.

Een tuin vol bijen

Bijen hebben stuifmeel en nectar van bloemen nodig, liefst in de directe omgeving van het bijenhotel. Maak daarom van uw tuin of balkon een bloemenfeest. Bijen houden vooral van:

wilde marjolein

langbladige ereprijs

klokjes

knoopkruid

longkruid

Kijk voor meer planten op www.jaarvandebij.nl

Meer weten over bijen?

Op de zoekkaart (z.o.z.) vindt u de 20 meest voorkomende bijensoorten in tuinen of parken. Een uitgebreide beschrijving van de 20 bijensoorten is te vinden op: www.eis-nederland.nl/jaarvandebij

In het boekje Bijen in beeld leest u alles over de honingbij en 15 wilde bijen. Ideaal om mee naar buiten te nemen! www.knnvuitgeverij.nl

Het wooncomplex van De Halve Wereld is volgens stadsecologe Uma Ho-Sam-Sooi erg geschikt om een drietal diersoorten te huisvesten: gierzwaluwen, huismussen en dwergvleermuizen.

De Halve Wereld heeft nu vier nestkasten voor gierzwaluwen aan het Jonas Daniel Meijerplein maar ze worden weinig gebruikt. Nestkasten kunnen het beste op noordoostgevels opgehangen worden en dat is hier het geval. Gierzwaluwen zijn echter koloniebroeders, er moeten daarom minstens zes kasten bij elkaar geplaatst worden. Als we meer kasten ophangen, ziet de gierzwaluw deze gevel misschien wel als interessante nestlocatie. Het voorstel is daarom om op de zelfde gevel **2 groepen van 6 gierzwaluwkasten** bij te plaatsen.

<https://www.vivara.nl/nestkast-gierzwaluw-woodstone-madrid>

Onze binnentuinen lenen zich ook erg goed voor het plaatsen van huismussenkasten. Voor huismussen is het belangrijk dat binnen 5 meter van de nestlocatie opgaand groen aanwezig is om in te foerageren. Nestkasten kunnen het beste op (noord)oostgevels opgehangen worden, voor huismussen liefst met meerdere bij elkaar. De noordoostgevel van De Slinger aan het A.S. Onderwijzerhof en de zuidwestgevels aan de Nieuwe Amstelstraat en aan het binnenplein van De Citadel lijken heel geschikt. Het voorstel is om daar **7 groepen van 3 huismussenkasten** te plaatsen. Als we de huismussen nog meer willen faciliteren kun we eventueel de volgende struiken/hagen aanplanten: haagbeuk, hondsroos, liguster, meidoorn, vuurdoorn, taxus en laurier. De stadsecologe raadt de onderstaande nestkasten/stenen aan voor huismussen. Deze kasten zijn gemaakt van houtbeton. Dit materiaal is erg duurzaam en zal een stuk langer mee gaan dan hout.

<https://www.vivara.nl/nestkast-bilbao-woodstone-bruin-ovale-invliegopening>

In en rond de citadel zijn de laatste jaren ook wat koolmezen gesignaleerd en voor hun kunnen we 3 nestkasten op het binnenplein van De Citadel ophangen. Nestkasten voor koolmezen moeten minimaal 15m van andere nestkasten vandaan hangen.

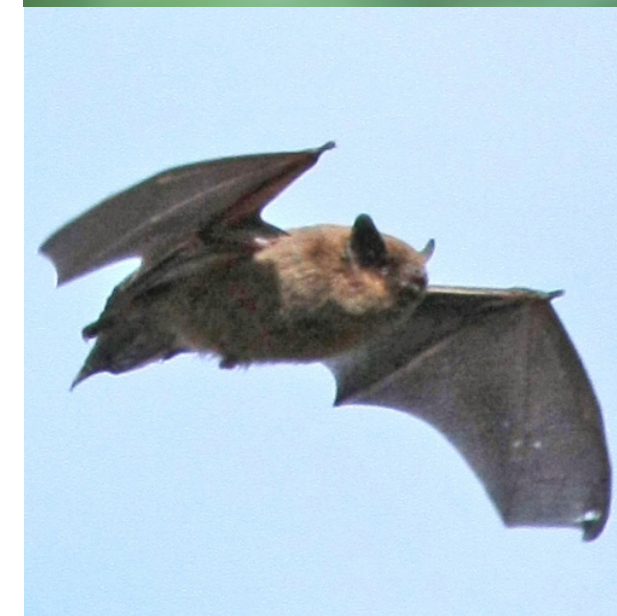
Vleermuiskasten kunnen het beste op zuidwestgevels geplaatst worden. Voor vleermuizen is het belangrijk dat ze een vrije invliegopening hebben. De kasten kunnen dus niet direct boven een raam geplaatst worden. Verder is het ook belangrijk dat de kast (en invliegopening) niet verlicht wordt. Bij voorkeur worden vleermuiskasten op een hoogte van minimaal 4 meter geplaatst.

De stadsecologe raadt de onderstaande vleermuiskasten aan. Deze kasten zijn ook gemaakt van houtbeton. Op dit moment wonen er al een aantal jaren enkele vleermuizen in de smalle ruimte tussen ons woongebouw en het oudere buurpand aan het Jonas Daniel Meijerplein en vliegen de vleermuizen rond de schemering aan de zuidwestkant de kier in en uit. Het voorstel is om op die zelfde gevel **3 vleermuiskasten** te plaatsen.

<https://www.vivara.nl/vleermuizenkast-beaumaris-maxi>

Op de hierna volgende pagina's is aangegeven op welke locaties de kasten zouden kunnen worden geplaatst. De exacte positie zal nader worden afgestemd met de bewoners, de stadsecologe en op het gevelvergroeningsontwerp van Sanne Horn.

Uitgangspunten gebaseerd op advies per email van 22-10-2020 van Uma Ho-Sam-Sooi, Stadsecoloog / Beleidsadviseur Ecologie, Ruimte & Duurzaamheid Gemeente Amsterdam

KASTEN VOOR VOGELS EN VLEERMUIZEN

GIERZWALUWKASTEN AAN J.D.MEIJERPLEIN

groep van 3
nestkasten voor
huismussen

groep van 3
nestkasten voor
huismussen

groep van 3
nestkasten voor
huismussen

groep van 3
nestkasten voor
huismussen

HUISMUSSENKASTEN AAN ONDERWIJZERHOF

bewonersvereniging
De Halve Wereld

estudio PLEK

architecture + urbanism

RIO DE JANEIRO / AMSTERDAM

groep van 3
nestkasten voor
huismussen

groep van 3
nestkasten voor
huismussen

HUISMUSSENKASTEN AAN NWE AMSTELSTRAAT

bewonersvereniging
De Halve Wereld

estudio PLEK
architecture + urbanism
RIO DE JANEIRO / AMSTERDAM

nestkast
koolmees

nestkast
koolmees

nestkast
koolmees

groep van 3
nestkasten voor
huismussen

HUISMUSSENKASTEN EN KOOLMEESKASTEN AAN BINNENPLEIN CITADEL

bewonersvereniging
De Halve Wereld

estudio PLEK
architecture + urbanism
RIO DE JANEIRO / AMSTERDAM

vleer-
muiskast

vleer-
muiskast

vleer-
muiskast

VLEERMUIKASTEN ZUIDWESTGEVEL BINNENTUIN

bewonersvereniging
De Halve Wereld

estudio **PLEK**

architecture + urbanism

RIO DE JANEIRO / AMSTERDAM

Om passanten te kunnen vertellen over wat we in de binnenstad allemaal kunnen doen om de biodiversiteit te stimuleren, zouden we in samenwerking met de gemeente een educatief informatiebord kunnen plaatsen op of rond het Onderwijzerhof.

EDUCATIEF INFORMATIEBORD ONDERWIJZERHOF

bewonersvereniging
De Halve Wereld

estudio PLEK
architecture + urbanism
RIO DE JANEIRO / AMSTERDAM

stap 1:

Toestemming op hoofdlijnen van de omwonenden en van de werkgroepen tuin en onderhoud, voor de locaties voor de insectenhôtels en nestkasten

stap 2:

Offerte-aanvraag van een hovenier voor het leveren en plaatsen van de drie typen nestkasten, opdrachtverstrekking, uitvoering in overleg met landschapsarchitecte Sanne Horn

stap 3:

Zelf bouwen van de insectenhôtels

stap 4:

Plaatsen van een educatief informatiebord op of rond het Onderwijzerhof, om passanten te vertellen over de biodiversiteit